

## **❖ תשובה מעמדו ההלכתי של יום טוב שני של גלויות לפי הרמב"ם**

### **שאלה**

האם יום טוב שני של גלויות נחשב כחובה מדרבנן או שמא אינו אלא מנהג גרידא כפי שמופיע בדברי הרמב"ם ואם כן, כיצד יש להבין את הסתירה הלכאורה בדברי הרמב"ם עצמו

### **תשובה**

הנה לפנינו דברי הרמב"ם בשני מקומות שונים, אשר זה לעומת זה מציגים הבנה שונה למעמדו של יום טוב שני

### **א. הלכות קידוש החודש פרק ה' הלכה ה**

בזמן הזה שאין שם סנהדרין ובית דין של ארץ ישראל קובעים על חשבון זה, היה מן הדין שיהיו בכל המקומות עושין יום טוב אחד בלבד אפילו המקומות הרחוקות שבחוצה לארץ כמו בני ארץ ישראל. שהכל על חשבון אחד סומכין וקובעין. אבל תקנת חכמים הוא שיזהרו במנהג אבותיהם שבידיהם

### **ב. הלכות שביתת יום טוב פרק ו' הלכה י"ד**

כל הדברים האלו שאמרנו היו בזמן שהיו בית דין של ארץ ישראל מקדשין על פי הראייה, והיו בני הגלויות עושין שני ימים כדי להסתלק מן הספק לפי שלא היו יודעים יום שקידשו בני ארץ ישראל. אבל היום שבני ארץ ישראל סומכין על החשבון ומקדשין עליו — אין יום טוב שני להסתלק מן הספק אלא מנהג בלבד

### **ג. הסתירה המדומה**

מצד אחד, בלשון הרמב"ם בקידוש החודש הוא מכנה את קיום יום טוב שני "תקנת חכמים", ומשמע שיש כאן יסוד תקנתי מחייב. מצד שני, בלשונו בהלכות יום טוב הוא אומר בפירוש שאין כאן אלא מנהג בלבד

וכאן יש מה שתמהו בו רבים כיצד יתכן שדבר שהוא "מנהג בלבד" יהפוך לפתע ל"תקנת חכמים" — בתקופת הרמב"ם עצמו או לאחריה והרי אין סמכות בעם ישראל לאחר חתימת התלמוד. **לתקן תקנות חדשות** שיהיו מחייבות בכל ישראל

## **ד. טעותם של הפרשנים המודרניים**

ישנם כאלה בדורנו אשר טוענים כי הרמב"ם ראה ביום טוב שני גזירת חכמים ממש, דהיינו דין דרבנן, במובנו המחייב והמוחלט. ויש מהם שטוענים שהרמב"ם שינה את עמדתו בין ספר אחד למשנהו או שחז"ל שלאחר חתימת התלמוד קבעו מחדש את היום טוב השני כחובה.

אבל זו טעות חמורה ונראית כבלתי סבירה מן היסוד

**הרמב"ם לא קיבל תקנות חדשות לאחר התלמוד** – זהו יסוד גדול בדרכו ההלכתית של הרמב"ם. לא מצינו בשום מקום שיחשיב דבר מן התקופה הפוסט-תלמודית כתקנה

**לא יתכן שהרמב"ם עצמו ישנה את עמדתו** – הלא דבריו בשני המקומות הללו כתובים במשנה תורה, באותו חיבור, באותו סדר, ואין זכר לכך שחזר בו או שינה עמדתו

**מתי התבצעה ה'תקנה'** – אם היה מדובר ב"תקנה", יש לשאול מתי על ידי מי באיזו סמכות הרי כל טענה כזו מחייבת מקור, ואין כזה

## **ה. הדרך הנכונה להבין את הרמב"ם**

יש להבין את לשון הרמב"ם בהלכות קידוש החודש באופן הבא  
המילה **"תקנת חכמים"** אינה באה כאן במשמעות הטכנית-פורמלית של "גזירה" או "דין מדרבנן", אלא כהבעה ספרותית-מוסרית חכמים **הזהירו** שלא לבטל את המנהג שקיבלו אבותינו

כלומר, מדובר על **חיזוק מנהג**, לא על **קביעת חובה הלכתית חדשה**

וכך גם יוצא מדבריו בלשון המדויקת  
**שיזהרו במנהג אבותיהם שבידיהם** – לא שיקבלו עליהם דין חדש, אלא להקפיד על מה שהתקבל

ולפיכך, בלשונו בהלכות יום טוב, מדגיש הרמב"ם את האמת ההלכתית הפשוטה  
**"אין יום טוב שני... אלא מנהג בלבד"**

וזו קביעתו הפסוקה יום טוב שני אינו חובה מדרבנן, אלא מנהג, ויש לקיימו רק כחלק מהמשך מסורת ישראל, לא כמצווה מדין חז"ל

## **ו. סיכום**

**.הרמב"ם ראה ביום טוב שני מנהג בלבד, ולא תקנה מחייבת**

כינויה של המנהג "תקנת חכמים" אין כוונתו לתקנה חדשה אלא להמלצה חז"לית להמשיך במסורת.

.אין כל מקור או סמכות שיכולה להפוך מנהג שלאחר התלמוד לחובה כלל-ישראלית

הטענות המודרניות ההופכות את יום טוב שני לדין מדרבנן מוחלט אינן נכונות, אינן מבוססות, וסותרות את יסודות ההלכה כפי שנקבעו על ידי הרמב"ם